

मु गुम्बा

छेकम्पारको उच्च हिमाली बौद्ध मठ

मु गुम्बा (Mu Gumba) उत्तरी गोरखाको पवित्र चुम उपत्यकामा अवस्थित बौद्ध गुम्बा हो, जुन तिब्बत सीमा नजिक ३,७०० मिटरको उचाइमा मनास्लु संरक्षण क्षेत्र भित्र पर्दछ। यसको स्थापना १९ औं शताब्दीको उत्तरार्धमा तिब्बती बौद्ध धर्मको गेलुग्पा परम्परा अन्तर्गत भएको थियो। गुरु रिम्पोछेद्वारा आशीर्वाद प्राप्त माथिल्लो उपत्यकाका लागि यो गुम्बा आध्यात्मिक केन्द्रको रूपमा रहेको छ। ऐतिहासिक अवशेषहरूको धनी सङ्ग्रह, प्राचीन कङ्ग्युर (Kangyur) ग्रन्थहरू र अवलोकितेश्वरको १२५ वर्ष पुरानो मूर्तिका लागि प्रसिद्ध मु गुम्बा एक सक्रिय शेड wrap (शास्त्र पाठशाला) को रूपमा पनि सञ्चालित छ। यसले एक शताब्दी पुरानो श्याग्या (अहिंसा) परम्परालाई कडाइका साथ लागू गर्दछ, जसले गर्दा वरपरको उपत्यका स्थानीय वन्यजन्तुहरूका लागि एक सुरक्षित र शुद्ध शरणस्थल बनेको छ।

मुख्य विशेषताहरू

- **इतिहास:** १५० वर्ष पुरानो गुम्बा।
अवस्थिति: चुम उपत्यका, चुमनुब्री-७, गोरखा ।
- **संरचना:** परम्परागत तिब्बती शैलीमा बनेको तीन तले आयताकार ढुङ्गे संरचना। यसको बाहिरी भित्ताहरू शुद्धताको प्रतीकका रूपमा सेतो रङ्ग्याइएका छन् र छानाहरू सुनौला आभूषणहरूले सजिएका छन्।
- **श्याग्या (अहिंसा/Shayagya):** गुम्बा वरपरको सम्पूर्ण उपत्यकाले अहिंसाको नीति अपनाएको छ, जहाँ कुनै पनि जनावरको हत्या गर्न पाइँदैन।

इतिहास

- **स्थापना (Establishment):** ध्यानका लागि सफा, एकान्त र उच्च हिमाली शरणस्थलको खोजीमा माथिल्लो चुम क्षेत्र पुगेका बौद्ध भिक्षुहरू र तिब्बती लामाहरूले मु गुम्बाको स्थापना १९ औं शताब्दीको उत्तरार्धमा (लगभग सन् १८९५) गरेका थिए।
- **गेलुग्पा परम्परा (Gelugpa Lineage):** यो गुम्बा तिब्बती बौद्ध धर्मको गेलुग्पा परम्परा (Yellow Hat सम्प्रदाय) सँग सम्बन्धित छ, जसले गर्दा यो उत्तरी गोरखा क्षेत्रमा गेलुग् अभ्यासहरूको लागि सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण शिक्षा केन्द्रहरू मध्ये एक बनेको छ।

वास्तुकला र बनावट

- परम्परागत संरचना (**Traditional Structure**): कडा, हिउँले ढाकिने हिमाली क्षेत्रमा हिउँद सहनका लागि स्थानीय रूपमा कुँदिएका ढुङ्गाका भित्ताहरू, भारी काठका थामहरू र सेतो रङ्ग्याइएका बाहिरी भागहरू रहेको ।
- भित्र रहेका पवित्र अवशेषहरू (**Sacred Relics Inside**): मुख्य प्रार्थना हलमा गुरु रिम्पोछेका मूर्तिहरूसँगै अवलोकितेश्वर (करुणाका बोधिसत्व) को १२५ वर्ष पुरानो ऐतिहासिक मूर्ति राखिएको छ ।
- धर्मशास्त्र र कलाकृतिहरू (**Scriptures & Artifacts**): यहाँ शताब्दीयौं पुराना कङ्ग्युर (कपडामा बेरिएका बौद्ध धर्मशास्त्रहरू), प्राचीन काठका ब्लक प्रिन्टहरू, थाङ्का र भित्तेचित्रहरू सङ्ग्रहित छन् ।
- माने पर्खाल र ढुङ्गे पाटीहरू (**Mani Walls & Stone Plates**): गुम्बा परिसरको वरपर बुद्धका चित्रहरू कुँदिएका र 'ॐ मणि पद्मे हुँ' मन्त्र कोरिएका हजारौं हातले कुँदिएका माने ढुङ्गाहरू रहेका छन् ।

(Photo Source: The Everest Holiday)

धार्मिक र सांस्कृतिक महत्त्व

- **मिलारेपाको विरासत (Milarepa's Legacy):** ११ औं शताब्दीका प्रसिद्ध तिब्बती बौद्ध गुरु मिलारेपाले यस उपत्यकाको भ्रमण गरी नजिकैको गुफामा ध्यान गर्नुभएको थियो ।
- **चुम उपत्यकाको माथिल्लो गुम्बा (Pinnacle of the Tsum Beyul):** सु गुम्बा चुम उपत्यकाको सबैभन्दा उचाईमा रहेको गुम्बा हो । चुम उपत्यकालाई एक पवित्र मानिन्छ (गुप्त शरणस्थल) "बेयुल", जुन ८ औं शताब्दीमा गुरु रिम्पोछे वटा १०८द्वारा आशिषित (पद्मसम्भव)बेयुलमध्ये एक हो ।
- **धर्मशास्त्र पाठशाला:** यो गुम्बा एक सक्रिय भिक्षु पाठशाला र शरणस्थलको रूपमा सञ्चालित छ, जहाँ १०० भन्दा बढी भिक्षु र आनीहरूलाई बसोबास र शिक्षा प्रदान गरिन्छ ।
- **श्याग्या परम्परा (Shayagya Tradition):** वरपरको उपत्यकाले श्याग्या परम्पराको पालना गर्दछ । सन् १९२१ मा लागू गरिएको एक पवित्र प्रतिज्ञा, जसले शिकार गर्न, जनावरको काटमार गर्न वा वन्यजन्तुलाई हानि पुऱ्याउन निषेध गर्दछ ।

प्रमुख चाडपर्व तथा उत्सवहरू

- **सागा दावा (Saga Dawa):** भगवान बुद्धको जन्म, ज्ञान प्राप्ति र महापरिनिर्वाणको सम्झनामा बुद्ध पूर्णिमा (वैशाख/ज्येष्ठ)मा मनाइन्छ ।
- **लोसार (Lhosar - तिब्बती नयाँ वर्ष):** बहु-दिवसीय विशेष शुद्धीकरण अनुष्ठान, बत्ती बाल्ने, सामुदायिक भेला र विश्व शान्तिका लागि प्रार्थना गरी मनाइन्छ ।
- **दैनिक गुम्बा अनुष्ठान र पूजा (Monastic Routine & Pujas):** भिक्षुहरूले परम्परागत लामा बाजा (रादुङ), ड्याम्टा र ढाक/डमरुको प्रयोग गरी बिहान सबैरै र बेलुका पूजापाठ तथा अनुष्ठानहरू सञ्चालन गर्छन् ।

आगन्तुकहरूका लागि सुझाव

- **कडा शाकाहारी क्षेत्र (Strict Vegetarian Zone):** माथिल्लो चुम उपत्यका वा गुम्बा परिसर भित्र मासु वा मासुजन्य उत्पादनहरू नलैजानुहोस् ।
- **घडीको दिशाको नियम (Clockwise Rule):** गुम्बा, माने पाङ्ग्रा (prayer wheels), स्तूप र माने पर्खालहरू परिक्रमा गर्दा सधैं घडीको दिशा (दायाँबाट) हिँड्नुहोस् ।
- **गुम्बाको शिष्टाचार (Monastic Decorum):** प्रार्थना हल भित्र प्रवेश गर्नु अघि टोपी र जुता खोल्नुहोस्, ठूलो आवाज नगर्नुहोस् र फोटो वा भिडियो खिच्नु अघि स्पष्ट अनुमति लिनुहोस् ।